

Những hoàng thân chạy xe ôm

Thành Thái là con vua Dục Đức, lên ngôi vua khi mới 10 tuổi theo dụng ý của thực dân Pháp. Tuy nhiên, vị hoàng đế còn ấu thơ của đất An Nam trước sau vẫn một lòng yêu nước nồng nàn, tinh thần kháng Pháp quyết liệt.

Trong cuộc chiến không cân sức với Pháp, vua Thành Thái bị phế truất với lý do "tâm thần", bị đày trên đảo Réunion ở châu Phi từ năm 1916 đến năm 1947.

Chiều Tây Đô tắt nắng, vẫn thấy hoàng thân Bảo Thọ (cháu nội vua Thành Thái) kiên nhẫn ngồi trên chiếc xe gắn máy cũ kỹ luôn miệng mời khách đi xe.

- **Những năm tháng bị lưu đày**

Trong chuyến đi định mệnh ấy, cùng chấp nhận thân phận với ông có hai phi tần, cũng là chị em ruột tuổi đôi mươi, đó là: hoàng phi Giai Triệu và hoàng phi Chí Lạc.

Hoàng phi Chí Lạc có nhũ danh là Hồ Thị Mừng được vua Thành Thái sủng ái nhất bởi sự chung thủy, tận tụy và cam chịu của người con gái xứ Huế gia giáo. Bà đã hạ sinh cho ông 9 người con là: Vĩnh Lưu, Lương Mỹ, Vĩnh Quỳnh, Lương Hào, Vĩnh Khôi, Lương Thâm, Vĩnh Giu, Vĩnh Càn và Lương Cầm.

Những người con ấy tuy được liệt vào hàng hoàng thân nhưng chưa lần nào có diễm phúc được sống trong nhung lụa của hoàng cung. Tuổi ấu thơ của họ đã qua đi với những người bạn không cùng chủng tộc trên hòn đảo châu Phi xa lạ.

Nhằm hướng những đứa con xa xứ về cội nguồn, bà Chí Lạc đã trực tiếp dạy

tiếng Việt, chữ Việt cho con, dạy cả những nhạc cụ của dân tộc như đàn cò, sáo. Bà Chí Lạc là người trực tiếp đảm nhận vai trò đầu bếp cho cả gia đình trong hoàn cảnh thiếu thốn mọi phương tiện.

Dù cuộc sống rất khó khăn, vua Thành Thái vẫn giáo dục con cái một cách nghiêm khắc. Ông dạy các con rằng: "Chúng ta sống đừng đòi hỏi cho mình rồi khinh chê người. Hãy sống thật với mình đừng phô trương và tự đắc. Rồi người đời sẽ đánh giá mình một cách công minh".

Ông đã tự phân công cho tất cả những người con từ nhỏ đến lớn đảm nhận công việc trong gia đình. Các chị Lương Mỹ, Lương Hào phụ mẹ việc bếp núc. Vĩnh Quỳnh lo vườn tược; Vĩnh Khôi làm cận vệ cho ông, Vĩnh Giu đảm nhận lo phân trâu cau, điếm tâm sáng; Lương Thâm, Vĩnh Càn, Lương Cầm phụ dọn dẹp nhà cửa...

Sau khi Cách mạng Tháng Tám thành công, chịu áp lực của nhân dân, đặc biệt sự vận động không mệt mỏi của vợ chồng luật sư Vương Quang Nhường (con gái và con rể cựu hoàng Thành Thái), thực dân Pháp phải buông tha cho cựu hoàng Thành Thái. Đầu tháng 5-1947, toàn bộ gia quyến của cựu hoàng đã trở về Việt Nam và được an trí tại Villa Anna - Cap Saint Jacques (Vũng Tàu) với sự giám sát tầm xa của chính quyền bảo hộ.

- **Hồi ức của hoàng tử Vĩnh Giu**

Hoàng tử Vĩnh Giu ngụ trong con hẻm 166 đường Phan Đình Phùng, phường An Lạc, quận Ninh Kiều, TP Cần Thơ. Căn nhà nhỏ với diện tích 2,5 m x 10 m là nơi sinh sống của một vị hoàng tử, con của nhà vua yêu nước Thành Thái. Tiếp chúng tôi trong một căn phòng hẹp và tối, ông cố nhớ lại những quãng đời đã được chôn vùi trong lớp bụi thời gian...

"Tôi sinh năm 1922 tại số nhà 92, một căn nhà thuê ở Saint Denis, đảo Réunion. Ba tôi khi đến đảo đã từ chối sự ban ơn của Pháp là được ở trong một villa sang trọng, ông chỉ chấp nhận ở trong một căn nhà thuê của một người dân sống tại đó. Đây là năm sinh thật của tôi được ba tôi ghi chép gửi về Tôn Nhơn phủ.

Riêng với chế độ thực dân, ông lại khai rằng tôi sinh ngày 3-12-1924. Tôi lớn lên với chúng bạn toàn người Phi, nói toàn tiếng Pháp, nhưng khi về nhà thì ba má tôi lại buộc nói tiếng Việt. Tôi được ba tôi cho học trong một chủng viện Thiên Chúa giáo tên là Saint Denis dành cho người nghèo và người bán địa. Về nhà, má tôi ngoài việc bếp núc còn đảm nhận vai trò cô giáo dạy anh chị em tôi học chữ Việt và học nhạc. Ba má tôi rất đông con, hồi trước khi đi đày má tôi đã có 3 người con. Anh thứ nhất của tôi không đi theo vì má tôi mới sinh thì ông bà ngoại nhận về nuôi. Sau anh tôi lớn lên đi theo cách mạng, hiện có một người con trai là Bảo Phối đang sống ở Huế.

Ba tôi được đưa đi an trí ở Vũng Tàu thì má tôi cũng vừa kịp sinh thêm hai người con. Ở đảo, má tôi sinh được 7 người con nữa, trong đó có tôi. Ở nhà, ba tôi luôn hướng chúng tôi vào công việc, mỗi người đảm nhận một nhiệm vụ khác nhau tùy thuộc vào lứa tuổi. Tôi được giao cho nhiệm vụ lo bữa ăn sáng và tìm nguồn trầu cau cho ông. Chuyện thức ăn sáng tuy vất vả nhưng có thể lo được, còn tìm ra lá trầu là chuyện vô cùng khó khăn.

Ở đảo Réunion, chỉ có vài hộ gia đình trồng trầu làm kiếng, tôi đến đó và liên hệ với họ để mua. Những lúc họ không bán, tôi phải vào rừng, leo lên núi cao để hái trầu hoang về cho ba tôi. Thói quen của ba tôi là đi đâu ông tính thời gian bằng miếng trầu tèm, chẳng hạn khi đến chơi với một người bạn, ông bảo tôi tèm cho 4 miếng trầu, dùng hết 4 miếng là ông về. Ở đảo không có cau,

má tôi phải nhờ người ở Huế mua cau khô gửi sang.

Khi tôi vừa tròn 12 tuổi, một hôm cùng ba má đi dạo, ba tôi cầm tay tôi nói: "Một ngày nào đó khi trở lại Việt Nam, con sẽ đi trên những con đường quê hương, sẽ đọc thấy những con đường mang tên Thành Thái, Duy Tân, dù hôm nay con vẫn chưa biết Thành Thái và Duy Tân là ai. Rồi lịch sử và nhân dân sẽ ghi nhận và chứng minh cho con biết".

Đến khi trưởng thành, tôi mới biết ba tôi là vua Thành Thái và anh tôi là vua Duy Tân, cả hai người đều bị lưu đày trên đảo Réunion này. Khi tôi chuẩn bị đi thực tập thì nhận được tin chính quyền bảo hộ cho gia đình tôi trở về Việt Nam bằng tàu thủy. Tôi sống chung với ba má được ba năm thì chính quyền bảo hộ đề nghị ba má cho phép tôi làm việc phụ tá cảnh sát trưởng Vũng Tàu. Ngày tôi đi làm, ba căn dặn: "Con đừng bao giờ cộng tác với Pháp và chính quyền bù nhìn. Chế độ ấy không do dân lập ra, nó chỉ do bên ngoại quốc dựng nên, thế nào rồi cũng sụp đổ, đừng bao giờ can dự".

Tôi vào làm được vài hôm, sau đó bị chuyển về làm cai ngục tại nhà giam Vũng Tàu, chuyên quản lý các phạm nhân hoạt động chính trị. Tôi rất ngưỡng mộ những người có tinh thần chống Pháp nên đã đề nghị cho phép hai phạm nhân được phụ với tôi trong việc quản lý vấn đề ăn uống. Với những phạm nhân chính trị nữ, tôi đã đấu tranh cho phép họ được tắm một ngày một lần và được ăn uống tốt hơn.

Năm 1949, tôi bị đưa xuống tận miệt Vị Thanh, Hỏa Lựu, Kinh Một Ngàn, tham gia đội cầu đường của khu Nam Công Chánh, Cần Thơ. Mục tiêu của chế độ tay sai là muốn nhờ tay cách mạng hoặc các đảng phái khác giết tôi, không thì ở vùng chướng khí, muỗi mòng, dịch bệnh, tôi cũng khó bảo toàn được tính mạng. Nhưng mọi chuyện đã không như bọn chúng tính, tôi vẫn làm việc an toàn

với sự đùm bọc của nhân dân, những chiến sĩ cách mạng và trở về Cần Thơ bình yên. Tại Cần Thơ, tôi tiếp tục làm việc trong ngành công chánh và sống tại khu tập thể chung cư Công Chánh (nay là chung cư Ngô Hữu Hạnh).

Đến năm 1951, tôi chính thức kết hôn với bạn cùng nghề là Lý Ngọc Hoa. Chúng tôi sinh được 7 người con là Thanh Cát, Bảo Bồi, Bảo Thọ, Bảo Cao, Bảo Lộc, Bảo Hoàng và Bảo Tài. Tưởng cuộc sống đã bình yên, nhưng chính quyền bảo hộ luôn tìm cách gây khó khăn để rồi con tôi không ai được học hành đến nơi đến chốn. Để có tiền nuôi con, ngoài giờ làm việc, ban đêm tôi đến các quán bar chơi nhạc kiếm tiền. Năm 1975, cả gia đình tôi về sống nhờ căn nhà chật hẹp của mẹ vợ tôi hẻm 166 Phan Đình Phùng cho đến nay cùng 7 người con và chục đứa cháu".

- **Những hoàng thân chạy xe ôm**

Anh là hoàng thân Nguyễn Phúc Bảo Thọ, con thứ 3 của hoàng tử Vĩnh Giu. Trong căn nhà nhỏ hẹp có đến gần 20 nhân khẩu, chỉ trừ Bảo Bồi là có việc làm ổn định và ra ở riêng, còn lại đều hành nghề... chạy xe ôm.

Anh Bảo Hoàng tâm sự: "Nhà khó khăn lắm, các anh em không có việc làm ổn định, đều chọn nghề chạy xe ôm làm phương tiện kiếm sống. Ai cũng chỉ mơ ước có một chiếc xe chạy cho đảng hoàng vì gần như 5 anh em đều phải đi thuê xe để về chạy, khổ lắm".

Tôi đặt câu hỏi: "Nghe nói nguyên Thủ tướng Võ Văn Kiệt có đến thăm và hứa sẽ tác động với tỉnh Cần Thơ về trường hợp khó khăn của gia đình, vậy đến bây giờ gia đình đã nhận được chế độ nào chưa?".

Anh Bảo Bồi buồn buồn đáp: "Có gì đâu, chúng tôi vẫn đang chờ. Tôi nóng lòng nên xin ba tôi làm đơn gửi lên công ty nhà đất để giúp đỡ. Anh Châu - giám đốc công ty - vì đồng cảm với khó khăn của gia đình nên đã đồng ý bán một căn nhà tái định cư theo diện chính sách với giá là 100 triệu đồng, trả nhiều lần. Vợ chồng tôi đã dành dụm được 20 triệu để tổ chức đám cưới cho con trai, nhưng đành hoãn lại, lấy tiền đóng tiền nhà, hiện vẫn còn nợ 80 triệu...".

Chiều Tây Đô tắt nắng, tôi về lại nhà nghỉ, vẫn thấy hoàng thân Bảo Thọ đang kiên nhẫn ngồi trên chiếc xe gắn máy cũ kỹ luôn miệng mời khách đi xe. Phía bên kia đường Phan Đình Phùng có một ông già 85 tuổi đang hai tay lần mò đường vào hẻm 166 với những bước đi nhẩn nại, dò tìm.

Có phải ai cũng nhận ra rằng con người có những bước đi lững thững ấy là chứng nhân của một thời kỳ lịch sử, hậu duệ của một vị vua yêu nước chống Pháp đã chịu nhiều thiệt thòi, giờ chỉ còn là một người lao động nghèo giữa lòng thành phố đang vươn mình bắt nhịp với cuộc sống hiện đại.

Lịch sử luôn công minh trong việc phán xét, nhưng trước mắt thiết nghĩ chúng ta cần có một tấm lòng đối với những hậu duệ còn lại của nhà vua yêu nước như Thành Thái. Âu đó cũng là nét đẹp nhân bản của dân tộc ta!

Theo Doanh Nhân Sài Gòn cuối tuần

12/2005 - <http://www.vietnamnet.vn>